

velikom sovjetskom skladatelju Sostakoviču koji je nedavno preminuo.

Polovina kolovoza pripala je poznatoj Phoenix operi iz Londona. U dva dana imali smo priliku vidjeti operu »Piram i Tizba« J. F. Lampea, zatim klasičnu englesku operu »Didona i Enej« Purcella i poznatu »Prosjaku operu« Gay-Pepuscha. Englezi su pokazali profesionalnost najvišeg ranga u kojoj su izvršni interpreti u minuciozno razrađenim režijama zadivili lakoćom prezentiranja raznorodnih opernih djela.

Zagrebačka pijanistica Pavica Gvozdić zadivila nas je još jednom na svojem dubrovačkom recitalu u samom briljantnom tehnikom, već i dubokim poniranjem u skladbe Chopina koje je izvodila suvereno i sigurno. Neugodno trenutke nam je priredio Zagrebački kvartet neprikladnim programom domaćih skladatelja i nedefiniranim sviranjem. Mladi američki violončelist James Kreger nije u atriju Kneževa dvora imao mnogo sreće, jer mu pratilac na glasoviru Garrick Ohlsson preglasnim sviranjem nije dao mogućnosti da dođe do izražaja. Njegov violončelo još nekako zvuči u srednjim, ali mnogo slabije u visokim i niskim položajima.

Zagrebački solisti na svojem su prvom koncertu izveli sedam simfonija Sorkočevića, što je nažalost doprinijelo monotonosti programa. Treba spomenuti i koncert English Bach orkestra koji je pod palicom Carla Piniija izveo isključivo djela engleskih skladatelja. Mladi američki pijanist Garrick Ohlsson izvodio je na svojem recitalu djela Mozarta, Schumanna i Chopina. Iako mu je tehnika briljantna, manjkalo je osobne crte i osjećaja. Drugi koncert Zagrebačkih solista s djelima starih majstora donio nam je program koji je stilski bio u redu, ali koji smo već čuli od istog ansambla na koncertima. Kao solist nastupila je flautistica Tinka Muradori. Pri kraju festivala ostali smo zaočarani »Rekvijemom« Kabaljevskog zbog toga što djelo nema posebnih glazbenih kvaliteta. Bile su to masovne pjesme povezane u nekakvu cjelinu, pa tu niti dirigent Milan Horvat, a niti izvođači nisu mogli mnogo učiniti. Steta! Pretposljednega dana Igara nastupio je poznati pijanist Philipp Entremont, koji je popularne skladbe Mozarta, Beethovena, Chopina i Ravela svirao fantastičnom tehnikom i stvorio neponovljivu intimnu atmosferu.

Spomenimo i interesantno gostovanje Baleta Mađarske državne opere iz Budimpešte, koji je posebno u izvođenju »Spartaka« na glazbu Hačaturjana pokazao svoje velike plesačke i koreografske potencijale uz pratnju izvrsnog orkestra. Naših pet folklornih ansambala pokazalo je i ove godine pomanjkanje koordinacije, tako da smo morali gledati identične i već pomalo zastarjele programe.

Mislim da će u glazbeno-plesnom dijelu Igara morati biti učinjeni određeni rezovi. Cijeli niz ansambala nije se smio pojaviti na Igrama, jer bi taj festival trebao zadržati svoj visoki nivo. Također nije trebalo dozvoliti nastupe mladih i još neafirmiranih glazbenika-pobjednika s jugoslavenskog natjecanja mladih. Programi su bili stvarani bez ikakve konzultacije s upravom Igara, pa se zato događalo da pet pijanista imaju na svojim programima pretežno djela Chopina. Manjka velika opera, o folklornim ansamblima i nadalje nitko ne vodi brigu, dok je velikih imena bilo malo. Domaćem stvaralaštvu nije posvećena nekakva briga, ali su se na pojedinim koncertima izvodila isključivo djela domaćih skladatelja. O problemu buke sam već govorio. Uprava će morati ozbiljno reorganizirati svoj ured za novinare, jer na tom području mnogo toga nije bilo u redu, od neorganiziranih konferencija za novinare, preko slabo uređivanog biltena, do odnosa prema novinarima koji su mnogo puta ostajali bez karata. Mislim da se ne radi o problemu novca, već o ljudima koji vode Igre. Pažljivijim manevriranjem s financijama moglo bi se mnogo više učiniti. Pretpostavimo da je novac problem. Ako je tako, trebalo bi malo skratiti Igre i dati mogućnosti publici da predahne. Tako se ove godine dogodilo da je dramski dio zadovoljio svojim kvalitetama izved-

bi, iako nije bilo niti jedne premijerne predstave. Treba očekivati da će i društvo reći svoje u vezi s Igrama.

Siniša Hrestak

Glazbeni život u Sarajevu

Nakon tromjesečne ljetne pauze glazbeni život u glavnom gradu SR BiH ponovno je oživio ovih jesenskih dana. 16. listopada Sarajevska filharmonija otvorila je novu koncertnu sezonu nastupom sovjetskog umjetnika: dirigenta Emina Hačaturjana i violinistkinje Halide Ahtjamove. Inače, ovaj ansambl ove sezone ima u programu osam koncerata, na kojima će nastupiti domaći i strani solisti i dirigenti. Ovaj relativno malen broj koncerata uvjetovan je financijskim mogućnostima. U koncipiranju programa jasno je izražena želja da s filharmonijom nastupe umjetnici koji žive i stvaraju u Sarajevu, i to na taj način, što će gostovanje inozemnih umjetnika biti organizirano na temelju razmjene s domaćima, kako se izrazio Teodor Romanić, direktor Sarajevske filharmonije.

U takozvanim »Oktobarskim danima kulture« Sarajlije su imale priliku pratiti ne samo niz nastupa raznih kazališnih grupa uglavnom iz drugih naših gradova (iz Zagreba: Teatar u gostima, Teatar ITD, Komedija; iz Beograda: Atelje 212, Jugoslovensko dramsko pozorište, Narodno pozorište; Narodni teatar iz Skopja; Narodno pozorište iz Zenice i napokon Narodno pozorište iz Sarajeva) zatim niz interesantnih filmskih projekcija i svećanih premijera, nego i nekoliko i glazbenih koncerata uglavnom ozbiljne glazbe. 10. listopada zajednički su nastupali pred sarajevskom publikom Gertruda Munitić, Krunoslav Cigoj, Blaga Videc i Vasil Marčev. Pjevali su operne arije. K tome treba spomenuti koncerte ansambla »Akordi s Neretve« (djevojački zbor) i ansambla »MOMUS« (sarajevski sastav koji gaji i propagira avangardnu ozbiljnu glazbu).

Glazbenim događajem godine postale su, sada već tradicionalne, Sarajevske večeri muzike (SVEM). Godine 1972. muzička produkcija RTV Sarajevo došla je na ideju o osnivanju Sarajevskih večeri muzike, na kojima bi svake godine preko četiri koncerta u prvoj polovici prosinca mjeseca bila predstavljena po jedna istaknuta kompozitorska ličnost. Večeri su započele glazbom J. S. Bacha. Oduševljen prijem kod publike najbolja je potvrda da glazba Bacha (1972), Haydna (1973), Mozarta (1974) ima neprolaznu vrijednost.

Na programu ovogodišnjih Sarajevskih večeri muzike od 8. do 11. prosinca (SVEM — 75) je glazba domaćeg skladatelja Josipa Š. Slavenkog, koji se rodio u Čakovcu 1896., a umro u Beogradu 1955.

Slavenski je bez sumnje, jedan od najznačajnijih početnika jugoslavenskog muzičkog avangardizma. Ali on, »koji je u modernu muziku unio mnogo novina, novih ideja, načina i obrata, nije čovjek eksperimenta, i nijedno njegovo djelo nije pokus ... Kao što je u govoru samo jedna prava i istinita riječ, tako i u njegovoj muzici vrijedi samo pravi i istiniti izraz.« (Muzička Enciklopedija, Zgb. 1963., str. 596).

Umjetnička vrijednost i važnost glazbe J. Slavenkog kao i dvadesetogodišnjica njegove smrti bili su razlozi da se on našao na programu ovogodišnjeg SVEM-a, odmah iza glazbenih velikana Bacha, Haydna i Mozarta.

Na SVEM-75 Sarajlije će imati rijetku priliku da se susretnu s cijelim nizom naših eminentnih umjetnika i umjetničkih grupa: Vladimirom Ruždjakom, gudačkim kvartetom i J. Klimom iz Zagreba, Oskarom Danonom, Bredom Kalef, Miroslavom Cangalovićem, L. Ivkovim, D. Trbojevićem i duhačkim kvintetom iz Beograda, B. Dimčevskim i Lj. Ivanovom iz Skopja te Blagom Videc i Julijem Marićem iz Sarajeva.

Uz izložbu posvećenu djelu i ličnosti J. Slavenkog ovoj manifestaciji dat će doprinos i Muzička omladina grada Sarajeva svojim koncertima »Mladi za mlade«, dok će prof. Mladen Pozajić održati predavanje za školsku i radničku omladinu.

Svoju suradnju u ovoj manifestaciji ponudili su, kako ističe dirigent Radivoj Spasić, predsjednik organizacionog odbora SVEM-75, Savez kompozitora Jugoslavije, Udruženje kompozitora Srbije i Udruženje kompozitora BiH. Posebno treba spomenuti da će prof. Petar Bingulac, muzikolog iz Beograda, voditi tribinu »Slavimo Slavenskog«.

Stjepan Petrušić

U znaku drame

Osvrt na XXI. splitsko ljeto

Iako su se, prema obećanjima uprave Splitskog ljeta, danim na kraju prošlogodišnjeg festivala, očekivale izmjene u konstrukciji programa, XXI. splitsko ljeto zadržalo je sad već tradicionalnu podjelu na tri bloka: *Jugoslavensku muzičku scenu*, *Festival zabavne glazbe* (do prošle godine Internacionalni festival zabavne muzike) i *Splitske ljetne priredbe* (Dani opere, drame, baleta...). Iznimka je jedino sam čin otvaranja festivala; dok je od godine 1971. do 1974. Splitsko ljeto počinjalo prvom izvedbom u okviru Jugoslavenske muzičke scene, ove je godine najznačajnija splitska kulturna manifestacija otvorena Verdijevom »Aidom«, kojom su nekad počinjale i završavale Splitske ljetne priredbe.

Nakon uvodne »Aide« slijedile su priredbe prvog bloka, koji je ove godine ipak više bio glazbeno-scenski, negoli koncertni, kako je to bilo na nekoliko proteklih festivala. U okviru Jugoslavenske muzičke scene XXI. splitskog ljeta ansambl Opere splitskog Hrvatskoga narodnog kazališta izveo je Gotovčevu operu »Ero s onoga svijeta« i Tijardovićevu operetu »Splitski akvarel«. Mjesto najavljene rock-opere »Gubec-beg«, Kazalište »Komedijska« iz Zagreba izvelo je Jusicev mjuzikl »Dundo Maroje '72«, koji je, inače, u izvođenju istog kazališta, trebao biti prikazan na XIX. splitskom ljetu godine 1973. Baletni ansambl splitskog Hrvatskoga narodnog kazališta priredio je recital s djelima Silvija Bombardellija »Grob u žitu« i »Krvoproljeće«. U vrlo uspješnoj i zanimljivoj izvedbi Zagrebačkog plesnoga ansambla vidjeli smo djela Marka Ruždjaka »Diaphana« i »Canticum colummarum« i Igora Kuljerića »Udvanjanje« i »Balade«. Balet sarajevskog Narodnog pozorišta nastupio je s Komadininom »Hasanaginicom«, djelom problematične vrijednosti. U izvedbi diskutabilne Skladateljske večeri Rubena Radice sudjelovali su Zagrebački duhački kvintet, Gudački kvartet »Pro arte« i zagrebački Komorni ansambl slobodnog plesa. U koncertnom dijelu nastupio je splitski Komorni ansambl »Ivan Lukačić« s djelima hrvatskih skladatelja Vinka Jelića, Ivana Lukačića i Brune Bjelinskog, dok je zagrebački glasovirač Vladimir Krpan na solističkom koncertu izveo skladbe Natka Devčića »Mikro suita«, Bogdana Gagića (III. sonata), Igora Kuljerića »Momenti za Vladu«, Stanka Horvata »Trämerei«, Karla Pahora »Istrijanska« i Marka Tajčevića »Pet preludija«, »Sedam balkanskih igara«, od kojih je publika ipak najtoplije primila Tajčevićevih »Sedam balkanskih igara«.

U prvom bloku ovogodišnjeg festivala trebao je nastupiti i operni ansambl Slovenskog narodnog gledališta iz Ljubljane s operom »Matija Gubec« Riste Savina, ali je u zadnji čas otkazao gostovanje, što nije prvi put; s istim djelom taj je ansambl trebao nastupiti i na XIX. splitskom ljetu, ali je odustao. Otpao je i koncert ansambla »Slavko Osterc« iz Ljubljane, koji je najprije odgodio nastup za srpanj, a poslije otkazao svoje sudjelovanje. Zbog jake kiše otpala je i uvodna izvedba Jugoslavenske muzičke scene — večer baletnog ansambla Narodnog pozorišta iz Beograda s djelima Vojislava Vučkovića »Vesnik bure«, Jakova Gotovca »Simfonijsko kolo« i Zorana Hristića »Darinkin dar«. Zanimljivo je da je i prošle godine zbog istih razloga (kiša) otkazana uvodna večer prvog bloka — svečani koncert Umjetničkog ansambla JNA iz Beograda. Ta činjenica nesumnjivo ide u prilog oni-

ma, koji tvrde, da Splitsko ljeto počinje prerano — 15. lipnja.

Iz opravdanih razloga nije bilo moguće u okviru prvog bloka izvesti predviđenu Skladateljsku večer Julija Bajamontija (pitanje je li ona uopće u nj spada?), pa je prenesena u treći blok — Splitske ljetne priredbe.

Općenito govoreći, Jugoslavenska muzička scena ni ove godine nije opravdala svoje postojanje. Nije donijela bitno ništa novo, a ponovno je nametnula niz upita koji se već godinama ponavljaju, počevši od opravdanosti i svrhovitosti održavanja te tribune kao posebnog bloka, preranog vremenskog početka, slabog odziva umjetnika i ansambala iz drugih republika (i ove je godine Jugoslavenska muzička scena bila uglavnom u znaku hrvatskih skladatelja, ansambala i umjetnika), nezadovoljavajućeg posjeta publike, nezainteresiranosti stručne kritike, repertoarne politike (i ove su godine ponovno izvođena djela, koja su od osnutka te scene gotovo stalno na programu, kao, na primjer, Gotovčev »Ero«) i tako dalje.

Pet godina postojanja te tribine (1971—1975.) sasvim je dovoljno dug vremenski period da bi se uočilo ima li ta manifestacija svoje opravdanje ili ne. Rezultati proteklih godina pokazuju da je zamisao o stvaranju »festivala nacija« u Splitu u osnovi bila promašena, lišena svoje uzročnosti, potrebitosti i svrhovitosti.

U drugom bloku XXI. splitskog ljeta došlo je do temeljitog zaokreta; festival zabavne glazbe, koji je u zadnjih nekoliko godina imao međunarodno obilježje, ali koji po svojim vrijednostima nije bio na međunarodnoj razini, već prije utočište raznih bezimernih »zvjezdica«, kojima je »Split« trebao služiti kao odskočna daska, vratio se svom izvorištu. Mjesto šarolike smotre zabavnih nota, često problematične vrijednosti, »Split '75« bio je u znaku melodija, nadahnutih dalmatinskom narodnom pismom i domaćom tematikom. Organizatori su konačno uvidjeli da je to pravi put i da se jedino na taj način u poplavi festivala zabavne glazbe može ostvariti vlastita fiziognomija, koja će toj manifestaciji dati neizbrisivi biljeg vlastitosti i neponovljivosti, a samim tim rezultirati i nekim trajnijim vrijednostima. Istina, ne može se reći da je sve što je izvedeno na »Splitu '75« bilo besprijeekorno i vrijedno, ali da među desecima izvedenih skladbi ima i niz onih koje se po svojim vrijednostima i obilježjima mogu smatrati uspjelim i tipičnim melodijama i šansonama, svojstvenih ovom podneblju, u to ne treba ni sumnjati. Uostalom, neke su od njih već stekle široku popularnost koja će jamačno i duže potrajati, nadamo se ne samo do slijedećeg splitskog festivala zabavne glazbe.

Treći blok — Splitske ljetne priredbe — ove je godine bio u znaku brojnih dramskih praizvedbi, premijera i repriznih predstava. Tako smo vidjeli praizvedbu drame Tonča Petrasova Marovića »Zimski prostor« i Carićeve dramatičarije novele »Prah« Ranka Marinkovića (obje u izvedbi Dramskog ansambala Splitskog ljeta); premijere drama »Svršetak igre« Samuela Becketa (Dramski ansambl Splitskog ljeta) i »Prizori o smrti i novcu« Edwarda Bonda (Teatar ITD). Za splitsku festivalsku publiku značaj premijerne predstave imale su i izvedbe drame »Gospodin de Molière« Mihaela Bulgakova, »Emigrantski razgovori« Bertolda Brechta (obje u izvođenju Teatra ITD), komedija »Sjora File« (»Filomena Marturano«) Eduarda De Filipa, »Robinja« Hanibala Lucića, te dramatičarije starofrancuskih tekstova »Mesar iz Abbeville« i »Pučko slovo o liscu Renardu« (sve u izvođenju dramskog ansambala splitskog Hrvatskog narodnog kazališta). Hrvatsko narodno kazalište iz Splita dalo je uz to i nekoliko repriznih predstava tragikomedije »Roko I. krvolok« Miljenka Smoje i Jelaskine dramatičarije »Libra Marka Uvodića Splitskog ljeta«.

U dramski repertoar ovogodišnjeg Splitskog ljeta ulaze i praizvedbe recitala čakavske lirike »Šaka zemlje« Jure Franičevića Pločara i »Lipimo lipe dane ka kartuline« Drage Ivaniševića, te efektan nastup Rade Šerbedžije u »Krlježinom obračunu s nama«. U okvir